

במערכות חיל-בריטניה במזרח התיכון

עצמת הצבא הבריטי במזרח ותנוחתו

במאמרו של סופר-העתונות הלונדוני ג'והן קמחי, בראשית יוני, נתפרסמה לראשונה הערכה קרובה-למציאות של הכוחות הבריטיים החונים עתה במזרח התיכון ושל תנוחתם. מובן, שלדיעות אלה נודעת לא רק חשיבות סטטיסטית בלבד, באשר מכל אחת מהן נובעות מיד מסקנות מדיניות, הן לגבי הסיטואציה הקיימת עתה במזרח-התיכון והן לגבי מגמות ההתפתחות בו. להלן הנתונים המובאים בסיכומו של ג'. קמחי:

65.000	כוחות-הצבא הבריטיים בארץ-ישראל
5.000	כוחות המשטרה הבריטית בארץ-ישראל
10.000	כוחות הצבא הבריטי בעיראק
40.000	במצרים " " "
5.000	בקפריסין " " "
125.000	סה"כ

ג'. קמחי מעיר על כך, כי לפי חוזה בריטניה-מצרים (מ'1936) חייבת אנגליה לצמצם בכל ההקדם את מספר אנשי-הצבא השוהים עדיין באיזור התעלה מארבעים אלף עד כדי 10.000 איש. ואלו לגבי עיראק (ראה את הכתבה על עיראק בעמ' 69) התחייבה בריטניה להוציא כל צבאה עד סוף ש.ו.נ. ע"י כך יפחתו כוחות-הצבא שבמזרח-התיכון נאמר, לסוף 1947 — עד ל-80.000. ג'. קמחי מציין, כי באם „יוקל המצב בא"י אפשר יהיה, לפי אומדנות מוסמכות להקטין את חיל-המצב שם ב-25.000" — היינו, סה"כ הצבא יפחת עד 55 אלף.

יש להדגיש שכל מספריו הנ"ל של ג'. קמחי חלים על צבא-היבשה הבריטי. הם אינם כוללים את חיל-האוויר, ופרשה זאת, של החזקת חיל-האוויר, תגרור לאנגליה קושי מיוחד במקום בו קיימת הגבלה מספרית של אנשיו לפי חוזה. לפי החוזה האנגלו-מצרי, למשל, רשאית אנגליה להחזיק באיזור התעלה לא יותר מ-400 מאנשי חיל-האוויר. הגבלה זאת — שנקבעה בתקופה אשר מושגיה לגבי כוחו היחסי של חיל-האוויר לעומת צבא-היבשה נחישנו מכבר — תקטין במידה כזאת את עצמת כוחות-האוויר שבאיזור התעלה עד אשר שבעתים יגדל הצורך בבסיס-אוויר גדולים אחרים בשטח סמוך (כלומר, בא"י או בעבה"י). אשר לענין כוחות-האוויר בעיראק — ראה ברשימה „דרישה לביקורת" החוזה העיראקי" (עמ' 69). הסיכום הנ"ל של מצבת הצבא המשוערת לסוף 1947 אינו כולל לא רק את 5000 אנשי המשטרה הבריטית בא"י, (שהיא בודאי ובודאי בעלת כושר צבאי לאופרציות ועירות), ואת האיסטרטיות מבני המקום לשמירת האוירודרומים שבעיראק, אלא שאינו כולל גם את החילות הערביים, הנתונים, להלכה או למעשה, למרות

בריטית — הלא הם „חיל-הספר של עבה"י" (הארצישראלי) וה„לגיון הערבי" (עבר-הירדני). ואם הראשון מונה רק אלפים מעטים, הרי מניינו של השני הוא מכל מקום ברבכה השנייה. גם לאחר תיקונים אלה, יש במספרים המצוטטים והמובאים כאן — ואשר, כאמור, יכולים אנו להניח כי קרובים הם מאוד אל המציאות — כדי לקרבנו לראיית דברים כמור שהם, ע"י פיזור כמה הערכות מוגזמות. כך, מתנדף כליל „המחנה הבריטי בן 100.000 איש" אשר, לפי כמה ידיעות בעתוני חו"ל, משמש, כביכול, חיל-מצב בעבה"י. כן „פוח" כוחו של הצבא הבריטי בא"י ב־ $\frac{1}{3}$ בערך (אכן, בלי כוחות האויר). ועוד לזכור, כי בכוחות הבריטיים במצרים גבוה מאד אחוז יחידות המשק, השירות והתחבורה — הן לצרכי הקשר הקיסרותי והן בשל תהליכי החיסול של משק צבא ענקי. (ראה להלן את הכתבה על פינוי מצרים). ג'. קמחי מסיק את המסקנה הכללית שאין בכוונתה ובאפשרותה של המדיניות הבריטית לכוון את הדברים לפינוי הכללי של המזרח-התיכון, וכי „במצב הנוכחי של ענייני המדיניות במזרח-התיכון מוכרח להיות ברור הדבר, כי פינויה של א"י משמעותו היתה גם פינוי המזרח-התיכון כולו". לנושא כולל זה יהיה עוד צורך להקדיש עיון ודיון מיוחד.

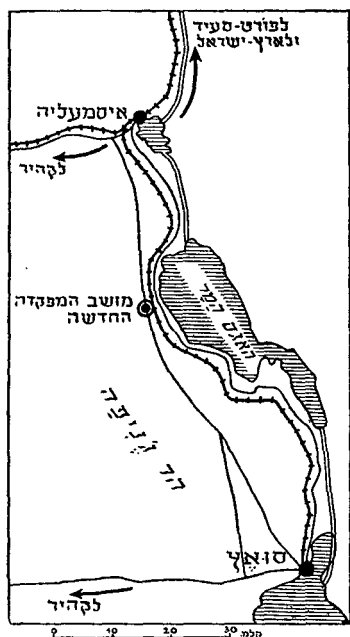
פינוי מצרים: — מן הדלתה אל אזור-התעלה

כתבה מאת סם סוקי, סופרה של „וייט-פרס" האמריקאית, (מפאיד שבאזור-התעלה), עומדת על הבעיות הכרוכות בהעברת חיל-הכיבוש הקודם אל מחוץ למרכויה של מצרים גופא, וזה תכנה: (')

הצבא הבריטי אומר לצאת ממצרים כולה, אבל מתי וכיצד יבוצע הדבר — זוהי לפי שעה שאלה למומחים. דבר אחד, עכ"פ, נראה ודאי: אם לא יתרחש משהו בלתי-צפוי, יוסיפו הבריטים לקיים לפחות בסיס גדול אחד במזרח התיכון. ברור לכל מסתכל, כי עד שהבריטים ימצאו להם בסיס מתאים באיזה מקום מחוץ למצרים, ועד שיצויד בסיס כזה ציוד שלם לאיכסון חיל-צבא בעל מידות, לא יפנו הבריטים מרצונם את „אזור-התעלה", שבו קבעו את „המפקדה הראשית הזמנית" שלהם, בפאיד. אמנם, ממקורות צבאיים ומדיניים נאמר לי כי הגייסות הבריטיים הוחזנו אך זמנית באזור תעלת-סואץ; אבל הכל מודים כי העברתם לארץ אחרת תהיה מלאכה אסית ולא קלה. הפינוי מקהיר, מאלכסנדריה ומשטחי הדלתה של מצרים היה, לדעת הבריטים, מבצע קל לעומת הפינוי הצפוי ממצרים לארץ אחרת. והרי אף פינויה של הדלתה הצריך מעשי תיכנון וביצוע מורכבים, ואלו השלב הבא בתכנית הפינוי הכוללת יהיה ממושך וקשה הרבה יותר.

בהעברה מן הדלתה לתעלה הועסקו 41.000 איש; בכבישים, במסה"ב ובדרכי המים הועברו כרבע מיליון טון מטענים. הועברו (חוץ ממטען המפקדה הראשית) 127.579 טון

(1) הדברים זורעים אור על השיקולים הצבאיים הממשיים, המשפיעים על הדיונים בשאלת העתקתה של המפקדה הבריטית הראשית למזרח-התיכון ממצרים למקום אחר, ומבהירים את הצד הטכני ה„לוגיסטי" הכרוך בפעולה רבתי מעין זו. ענין מיוחד בהם לקהל הקוראים שבארץ-ישראל, הנמנית בין „המועמקות" לקליטת המפקדה הצבאית הבריטית למזרח-התיכון.

במסגרת, ב-13,000 קרונות ; 57,303 טון בכבישים, ב-14,000 מכוניות ; ו-49,000 טון בתעלות, ב-234 אסדות. ואלו לשם העברת מנגנון המפקדה הראשית מקהיר לפאיד הפעילו הבריטים 120 מכוניות-משא, שכל אחת מהן עשתה את דרכה הלך וחזור (300 ק"מ) אחת לשלושה ימים; וכך נמשכה העברת 2,500 הטון של מטען שהשתייך למנגנון המפקדה שה

ש ב ו ע ו ת ר צ ו פ י מ .

במקרים רבים נערך הפינוי במישור אל מחוץ לגבולות מצרים, ובעיקר לארץ ישראל. כל זה נעשה בתנאים שאנשי הצבא רואים אותם כאדיאליים לביצוע העברות: שני האזורים מחוברים חבור של כבישים, מסילות-ברזל ודרכי מים מצויינים. נוסף לכך נמצאו מן המוכן מחסני ענק להחסנת המטענים, גם בתל-אל-כביר וגם בג'יפה שבאזור התעלה, וכן אוירודרומים רבים לרשותו של חיל-האוויר המלכותי ומחקרי-נמלים משובחים.

הרחבת תחומה של מפקדת-המזרח-התיכון הבריטית

איזור השמור של חבש, שאף הוא סומלי בעיקרו וגובל עם שטחי סומלי הבריטית והאיטלקית. (בענין האינטרסים הבריטיים האיסטרטגיים בסומלי והשפעתם על מדיניותו של בויין — ראה, "מערכות" חוב' ל"ה, "שינוי ערכין בריטי לגבי המזרח-התיכון" עמ' 23). רמז על מקום-מושב הסופי של מפקדת המזרח התיכון יש למצוא בכך, שה"סוכנות" לעניינים האזרחיים הפועלת מטעם "המדור לעניינים האזרחיים" של המפקדה נקבעה עתה בנאירובי, שבקניה הבריטית. נאירובי וקרינאיקה (וביחוד טור-ברוק) הן מן המקומות שהוצעו בין השאר למקום-מושב של המפקדה הראשית בעתיד.

מאז חודש אפריל בוטלה מפקדת-המזרח-אפריקה הבריטית, ושטחיה הוכללו בתחומי פיקודה של "מפקדת-כוחות-היבשה למזרח התיכון" (שהועתקה עתה מקהיר אל פאיד, באיזור התעלה; עיין בכתבה לעיל). מעתה תקיף סמכותה של המפקדה הזאת את כל מושבותיה הקודמות של איטליה: לא בלבד את טריפוליטניה (שגם בריית-המזעצות והמעה אפטרופוסות עליה) ואת קרינאיקה (שבה מוצעת "מדינת-סנוסים") אלא גם את אריטריאה ואת סור-מלי; נוסף על אלה תהא המפקדה הג'נרל-אחראית במישור לניהולם הצבאי של הפרוטקטוראט הסומלי-בריטי ושל "ה-